

FEDERICO FELLINI:
Silnice
1954

Když byl roku 1954 uveden na benátském festivalu italský film **SILNICE**, vyvolal vzrušenou polemiku. Levicová kritika jej obvinila ze „zrady neorealismu“, vyčetla mu libovolné přetváření skutečnosti a únik do fantazie. Navzdory výhradám byl snímku udělen Stříbrný lev, který zahájil jeho úspěšnou cestu po dalších přehlídkách a festivalech (Oscar za nejlepší zahraniční film 1957 aj.).

Impulsem k natočení **SILNICE** byl pro Felliniho zážitek z natáčení filmu **SVĚTLA VARIETÉ** (1950, spolurežie Alberto Lattuada). V pauze si chtěl tehdy třicetiletý režisér odpočinout, a když se uchýlil do jednoho zákoutí, zahlédl tam dvojici kočovných artistů. Tento obraz propojil se svým přáním natočit příběh o potulném středověkém rytíři a se vzpomínkami na cirkus, které už „oživoval“ v právě vznikajícím titulu. V případě **SILNICE** se však všechny tyto vlivy proměnily do mimořádně působivé úvahy o lidském údělu.

Kočovný artista Zampano koupí za 10 000 lir naivní Gelsominu. Chce, aby ho doprovázela na cestě a pomáhala mu při vystoupeních. Ačkoli se Gelsomina snaží, Zampano k ní nenajde bližší vztah. Teprve setkání s provazochodcem, zvaným Blázen, přinese Gelsomině vzácné okamžiky štěstí. „Na světě není nic, co by nebylo k užítku. Kdyby tenhle kamínek nebyl nijak užitečný, pak by neměly cenu ani hvězdy...“, vysvětlí jí Blázen, který brzy poté podlehne Zampanovi v hádce. Gelsomina, zdrcená jeho smrtí, upadne do tichého zoufalství a v tomto stavu ji Zampano opustí. O několik let později se dozví o její smrti. Tato zpráva v něm probudí neznámý pocit lítosti. Zpětně si uvědomí, co všechno ho s ní spojovalo.

Pro levicovou kritiku byli hrdinové filmu spíše ztělesněním duševních stavů než postavami z reálného života. Jejich symboličnost ještě umocňoval způsob, jak bylo zachyceno prostředí, v němž se pohybovali (kamera Otello Martelli). Holé pláně, opuštěné cesty, prázdné prostory... Stylizované obrazy jejich duše... Příznivěji **SILNICI** přijali katolíci, kteří neměli potřebu srovnávat ji se stagnujícím neorealismem. Viděli v ní podobenství o křesťanském milosrdenství, lásce, boží milosti a spáse.

Zcela zásadní bylo pro **SILNICI** obsazení role Gelsominy, jíž Fellini svěřil své manželce Giuliettě Masinové. Její hluboce procítěný výkon nepostrádal komické polohy, pro které byla přirovnávána k Charlie Chaplinovi. Jméno její hrdinky se stalo do takové míry pojmem, že bylo zaměňováno za skutečný název filmu. Hudební motiv, který pro ni napsal skladatel Nino Rota, se prodával na gramodeskách po celém světě.

Po **SILNICI** následoval **PODVOVNÍK** (1955) a **CABIRIINY NOCI** (1957), v nichž opět hrála Masinová, v případě Cabirie nezapomenutelnou důvěřivou prostitutku. Díky tomu, jak se postavy těchto filmů marně pokoušely o vzájemné porozumění se svým okolím, mluvilo se o těchto titulech jako o „trilogii samoty“.

Giulietta Masinová (1921 - 1994) pracovala i s jinými režiséry, její jméno však zůstalo navždy spojeno s rolemi ve filmech Federica Felliniho: **SILNICE**, **PODVOVNÍK**, **CABIRIINY NOCI**, **GIULIETTA A DUCHOVÉ**, **GINGER A FRED**.

SILNICE
La strada, Itálie 1954

režie: Federico Fellini
scénář: Federico Fellini, Tullio Pinelli, Ennio Flaiano
kamera: Otello Martelli
hudba: Nino Rota

hrají: Giulietta Masinová (Gelsomina), Anthony Quinn (Zampano), Richard Basehart (Blázen), Aldo Silvani (ředitel cirkusu), Marcella Rovereová (vdova), Livia Venturiniová (jeptiška)

FEDERICO FELLINI (1920 - 1993)

Pocházel z přímořského Rimini. Roku 1939 odešel do Říma, kde se živil jako karikaturista, ilustrátor a novinář. Psal také komické skeče pro rozhlas, v jehož vysílání se setkal s herečkou Giuliettou Masinovou, se kterou se oženil roku 1943. V roce 1944 poznal režiséra Roberta Rosselliniho, u něž asistoval a scenáristicky se podílel na filmech **ŘÍM, OTEVŘENÉ MĚSTO, PAISÀ** atd. Pracoval též u Pietra Germiho a Alberta Lattuada, který mu nabídl spolupřezii filmu **SVĚTLA VARIETÉ** (1950), jenž se odehrával ve Felliniho oblíbeném prostředí - v cirkusu.

Jako filmový režisér Fellini samostatně debutoval filmem **BÍLÝ ŠEJK** (1952), komediální satirou na brakovou literaturu, s Albertem Sordim v titulní roli. V následujících **DARMOŠLAPECH** (1953) se Fellini ohlédl za svým mládím v lázeňském městečku u moře, kam se po dvaceti letech vrátil ve filmu **AMARCORD** (1973), zachycujícím ve fantaskně realistické poloze italskou společnost v období nastupujícího fašismu.

Velké uznání přinesly Fellinimu filmy **SILNICE** (1954) a **CABIRIINY NOCI** (1957), v nichž hlavní role svěčil své manželce. Dalšího úspěchu, ovšem s příchutí skandálu, dosáhl společenskou freskou **SLADKÝ ŽIVOT** (1960). V příběhu novináře, znaveného životem a prací v bulvárním tisku, jako by Fellini navázal na jednu epizodu z předchozích **DARMOŠLAPŮ**, do jisté míry v něm však zúročil i vlastní zážitky. Fellini do postavy novináře Marcella obsadil Marcella Mastroianniho, který byl vnímán jako ztělesnění jeho alter ega. Výraznou roli věnoval i herečce švédského původu Anitě Ekbergové, s níž ještě třikrát spolupracoval (**BOCCACCIO, KLAUNI, INTERVIEW**).

Fantazie získávala ve Felliniho tvorbě stále větší prostor, o čemž vypovídal i kritikou nejocenoňanější film **8 1/2** (1962), odhalující zdroje jeho tvorby. O ponor do ženské duše se pokusil ve filmu **GIULIETTA A DUCHOVÉ** (1965), po kterém následoval **SATYRICON** (1969), který Fellini označil za „antickou verzi“ **SLADKÉHO ŽIVOTA**.

Po tomto velkoryse pojatém projektu natáčel ve spolupřezii s televizí dva projekty, **ZÁPISNÍK REŽISÉRA** (1969) a **KLAUNY** (1970). K televiznímu médiu se Fellini stavěl z počátku odmítavě. Považoval je za prostředek vhodný pouze k reprodukci, nikoliv k vytváření nové skutečnosti. Svůj „nadrealismus“ uplatňoval i v **ROMĚ** (1972), v níž se vyznal z lásky k italské metropoli a sám se učinil hlavní postavou, a v **CASANOVVI** (1976) s Donaldem Sutherlandem v titulní roli.

Na spolupřezii s Marcellem Mastroiannim navázal v **MĚSTĚ ŽEN** (1979) a po sedmi letech i ve filmu o vzniku velkolepé TV show, **GINGER A FRED** (1985). V obou případech šlo o role hlavní, po nichž následovala drobná epizoda v **INTERVIEW** (1987), filmu o filmovém natáčení.

Fellini stále častěji tvořil v ateliérech, kde snáze dosahoval svého „nadrealismu“. Tam vzniklo podobenství **ZKOUŠKA ORCHESTRU** (1978) a operní férie **A LOŇ PLUJE** (1983), v níž moře s korábem pro několik set pasažérů bylo celé postaveno v římské Cinecitté. Felliniho posledním dílem byl **HLAS LUNY** (1989), v němž si roli náměsíčního mladíka, jenž se vydá pod vlivem Měsíce hledat ideální ženu, zahrál Roberto Benigni, herec a režisér, hlásící se svou tvorbou k Mistrovu odkazu.

Výběrová filmografie:

- 1952 – Bílý šejk / Lo sceicco bianco
1953 – Darmošlapové / I vitelloni
1960 – Sladký život / La dolce vita
1962 – 8 1/2 / Otto e mezzo
1978 – Zkouška orchestru / Prova d'orchestra
1983 – A loď pluje / E la nave va
1989 – Hlas měsíce / La voce della luna

Doporučená literatura:

- Zdenek Zaoral, *Federico Fellini*. Čs. filmový ústav, Praha 1989.
Charlotte Chandlerová, *Já, Fellini*. Cinema, Praha 1994.
Constanzo Costantini, *Rozhovory s Fellinim*. Blízká setkání, Praha 1996.
Federico Fellini, *Dělat film*. Panorama, Praha 1986.
Federico Fellini, *5 scénářů*. Odeon, Praha 1966.
Stanislava Přádná, *Čtyřikrát dva*. Akademie múzických umění, Praha 2007.
André Bazin, *Cabiria aneb cesta do hlubin neorealismu*. In: A. Bazin, *Co je film?* Čs. filmový ústav, Praha 1979, s. 233 - 240.

Autor textu: *Tomáš Hála*

